

עניני פסח

הגעלעט כלים בביהמ"ק – דברים ממרן הגרד"ל שליט"א

יל"ע מה עשו עם הבליעות של הסנינים בביהמ"ק, למ"ד (חולין ח ע"ב) חום בית השחיטה רותח. הלא אחרי ששחט בו קרבן אחד ונבלע טעמו, איך ישחוט בו קרבן אחר ויבליע בו טעם הקרבן הא'.

וזכינו לשאול קמיה מרן הגאון רבי דב לנדו שליט"א, והשיב כי היא שאלה עתיקה. ועיקר הנידון מתחיל בקרבן פסח, אשר יש איסור שלא למנויו. ומבארים שמטע"ז הביא כל א' סכין מביתו [ע"י פסחים סו ע"א במעשה דבני בתירה, משמע שכ"א הביא מביתו].

אבל נוגע גם לענין שאר קרבנות, כגון חטאת ושלמים, שנבלע בשלמים מהחטאת. וגם בעולה איכא חסרון בבליעות, שהרי יש איסור לאכול עולה. ויתכן שאה"נ הגעילו את כל הכלים כל פעם. אבל לגבי קרבן פסח שנעשה במהירות כ"כ, הוא דוחק, ולכן מתרצים כנ"ל. [יצויין כי כשסיים לומר כל הנ"ל, אמר, 'עד כאן'. כלומר, עד כאן מה שמדברים בענין. אך מיד תיקן עצמו ואמר 'מכאן, את השאר אתה תמשיך...'].

החזוק יד שנתגלה במכת דבר

בהגדה ש"פ (וכ"ה באבדר"צ פי"ב ובמדרשים) איתא, ביד חזקה זו הדבר. ומבואר דדבר היא המכה הגדולה שבכולם.

ויל"ע כיצד הדברים עולים בקנה אחד עם מש"כ רש"י פ' וארא (ט, יד) את כל מגפתי, למדנו מכאן שמכת בכורות שקולה כנגד כל המכות.

[והראני אאמו"ר שליט"א שבספר חנוכת התורה הקשה שהרי הפסו' את כל מגפתי נמצא במכת ברד, ומכת בכורות מאן דכר שמיה. ותיריך באופן מפולפל. ואח"כ כתב דאפשר שבאמת ברש"י היה כתוב שמכת ברד שקולה וכו', רק מפני שהיה כתוב בראשי תיבות מ"ב טעו המדפיסים שהוא מכת בכורות].

ואולי י"ל דאין כאן סתירה. די"ל דלעולם מכת בכורות היא הקשה שבכולם, מחמת הצער הנורא שהיה למצרים, כי אין בית אשר אין שם מת.

ומה שמכת דבר נתייחדה להיות יד חזקה יותר מכולם, היינו משום שבה ניכר יותר מכולם, חזוק ידו של הקב"ה. שבמכה זו הושבתה כל מצרים מפעולה. שהרי הושבתה העבודה בשדה. ואף לנסוע ולסחוב משא ע"י בהמות לא היה אפשר. ובמשל לזמנינו, הושבתו כל המכונות וכלי התחבורה [נהרי פעם לא היה טלפון, וממילא עי"ז לא היתה אפשרות לתקשר]. וכמובן גם לא היה חלב וביצים ולא בשר. וממילא עי"ז היה ניכר ביותר, שליטת הקב"ה בכל מהלך הבריאה.

והיום כבר אפשר להוסיף משל מוחשי בן זמנינו, ממגפת הקורונה אשר ע"י חיידק זעיר, בריה קלה שברא הקב"ה בעולמו, נהרגו מאות ואלפים בכל העולם. וכל העולם כולו הושבת ממלאכה לכמה חודשים. ולא לחינם החלה בתקופת הפסח, חג האמונה, בו הראה הקב"ה למצרים ולישראל כי הוא המושל בכל, ובכוחו לשנות את הטבע, ולהפוך את מצרים לעיי חרבות.

לעשות רצון השי"ת בלא חשבונות

על הפסו' (שמות יב, לט) וגם צדה לא עשו להם כתב רש"י (בשם המכילתא) שלא עשו צידה לדרך. מגיד שבחן של ישראל שלא אמרו היאך נצא

מאלפי זהב

אוצר הערות והידושים קושיות וביאורים

לקט ענינים בפשט בהלכה ובאגדה על סדר הפרשה

פרשת צו - פסח

(פ"ו פס' יח) ואם האכל יאכל וגו' – במחשב בשחיטה לאכלו בשלישי הכתוב מדבר. יכול אם אכל ממנו בשלישי יפסל למפרע, תלמוד לומר המקריב אותו לא יחשב, בשעת הקרבה הוא נפסל, ואינו נפסל בשלישי. וכן פירושו בשעת הקרבתו לא תעלה זאת במחשבה, ואם חשב פגול יהיה. ר"ל שכבר בשעת ההקרבה מבורר אם נפסל. דהא גם אם ביום ג' יתברר למפרע, היינו שיהא פסול עי"ז כבר משעת ההקרבה. וע"כ התלמוד לומר הוא, דכבר בשעת ההקרבה ידוע לנו שנפסל.

(פ"ח פס' ה) זה הדבר – דברים שתראו שאני עושה לפניכם צוני הקדוש ברוך הוא לעשות, ואל תאמרו לכבודי ולכבוד אחי אני עושה. 'לכבודי' לכאורה הכונה שהכה"ג הוא אחיו. וקצ"ע שהרי אדרבה, הרי הוא משפיל כבודו במה שהוא לא מתמנה לכה"ג, כאשר היה צריך להיות [כמבואר ברש"י סו"פ שמות]. וצ"ל דעמ"י לא ידעו מזה. א"נ 'לכבודי' הכונה לעבודה שעבד בו' ימי המלואים.

האם פרה אדומה באה לכפר

(פס' לד) צוה ה' לעשת – כל שבעת הימים. ורבותינו ז"ל (יומא ב ע"א) דרשו לעשות – זה מעשה פרה. לכפר – זה מעשה יום הכפורים, וללמד שככה"ג טעון פרישה וכו'.

ויל"ע ממש"כ רש"י פ' חוקת (כ, א) והוא ממו"ק (כח ע"א), אמר רב אמי למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה, לומר לך מה פרה אדומה מכפרת אף מיתתן של צדיקים מכפרת. וביארו התוס' שם דמכפרת אעגל. ועי"ש ברש"י שכתב, תבוא אם ותקנח צואת בנה כו'. הרי דגם פרה אדומה היא כפרה. ואילו הכא אמרינן לכפר זה מעשה יוה"כ, ואילו מעשה פרה הוא רק לעשות.

והביאור בזה דבאמת עיקר ענינה של פרה אדומה אינו לכפר כעבודת יוה"כ, אלא עיקרה כדי להכין אפר לטהר את הטמאים. ורק נלווה לה ענין נוסף, והוא לכפר על מעשה העגל. ובודאי שיוה"כ הוא יותר לכפר מאשר פרה.

תדע שברש"י שם (פס' ט) על הפסו' 'חטאת הוא' כתב, 'לשון חטוי כפשוטו, ולפי הלכותיו קראה הכתוב חטאת, לומר שהיא כקדשים להאסר בהנאה'. ומבואר דזה ודאי שאינה נקראת חטאת לענין כפרה, כשאר קרבנות חטאת הבאות לכפרה. והיינו כנ"ל, שעיקר ענינה להכנת האפר לטהרה. [ועי' מש"כ כע"ז בפ' בעלותך (ח, ז), לגבי טעם גילוח הלויים, דהוא רק עוד טעם, וכעין רמז וסינף לדבר].

ושוב הראוני שכע"ז ביאר הגבורת ארי ביומא שם. [ועי"ש מה שבתחילה תי' באופ"א דשאני הפרה אדומה הראשונה, ודחה].

למדבר בלא צדה אלא האמינו והלכו, הוא שמפורש בקבלה (ירמיה ב) זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה, ומה שכר מפורש אחרי קודש ישראל לה' וגו'.

ובענין שם (פסוק כה) וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן, וכתב רש"י, להגיד שבחן של ישראל שלא הפילו דבר מכל מצות משה ואהרן.

ואע"פ שהיה זה סכנת נפשות לזבוח תעבת מצרים לעיניהם בלא שיסקלום, ועוד קשרוהו קודם לכן למיטה שזה בזיון לעבו"ז שעושים לה כן. ואח"כ כששחטוהו, צלוהו והתפשט ריחו וכו'. מ"מ עשו כפי שצוה השי"ת בלא חשבונות כלל.

ולמדו מסירות נפש זו מאביהם אברהם שיצא מארץ מולדתו ואף קפץ לכבשן האש וכו' לשחוט בנו הכל כדבר השי"ת בלא חשבונות.

'בקוראי שמו'

רשימות מהנהגות מו"ז זצ"ל מה"ס בקוראי שמו
ע"פ רשימות בנו, אאמ"ר שליט"א

עניני פסח

הזוויות מחמץ

קודם חג הפסח היה ידוע בזהירותו המופלגת בביעור החמץ מן החורים והסדקים בדקדוק גדול.

בדיקת חמץ היה בעסק גדול והיה עסוק בה זמן רב, כשא' מבני הבית עומד לצידו לסייע בידו במהלך הבדיקה. ולאחר בדיקת חמץ היה צריך לפוש מהמאמץ, והחזיר למקום כל מה שהפך לצורך הבדיקה. [ואח"כ היה סוגר בכלי סגור את כל החמץ שנשאר למחר וכן פתיתי החמץ מהבדיקה].

אפית המצות היתה דורשת ממנו מאמץ עילאי על נקיון הכלים, ולאחמ"כ בעת האפיה היה מתעסק כל הזמן עם הבצק שלא יהא רגע א' בלא עסק.

כשלעצמו היה נזהר בפסח ולא היה משתמש בקמח תפ"א [ע"י ש"ת ערוגות הבושם א"ח ס' קנד]. וכן לא שתה קפה.

היה מכין חבית עם מים לצורך שתיה ובישול לכל ימי הפסח, והיה ממיס הסוכר קודם הפסח שאם יש שם חמץ במשהו יתבטל. וכן היו מבשלים הכל קודם הפסח מטעם הנ"ל.

הספרים שהיו בחשש שיש בהם פירורים, מה שהיה צריך לחג היה מנקה והיתר מכר בחמץ. [ע"י מעשה רב (להג"ר א"ח סימן קעד) וע"י חז"א א"ח מועד הל' פסח ס' קטז אות יח ד"ה ר' ב' א'י. וע"י ש"ת אבקת רוכל סימן נ בסוף התשו'].

מאכל מכל סוג שנפל על הארץ היה מורה להניח לאחר הפסח, והיה אומר שבבית הוריו היו נוהגים להניח בצד אף כלי שנפל על הארץ.

ליל הסדר

בע"פ היה נוהג לומר סדר ק"פ, וכן היה קורא האגרת של ר' שמשון מאוסטרופוליא בלילי פסחים.

קודם לכתו לביהכ"נ היה יושב על כסא ההסבה לראות כי טוב הוא.

קודם נט"י היה מורה לבני הבית כל הצורך האידך ומה עליהם לעשות בכל ענין הכזיתים וכדו'.

היה רגיל להאריך בסיפור יצ"מ ומבאר היטב, וכשהיו מהמסובין שלא הבינו יידיש היה מסביר בלש"ק שיהיה מובן לכל.

למרור היה לוקח קלחי החסה ולעצמו היה מוסיף גם חזרת. [ע"י עירוד השולחן אורח חיים סימן תעג סעיף יד].

בסיום הסדר היה אומר שה"ש בניעימה.

ההתרוממות

בליל הסדר היתה אורה מיוחדת, ההרגשה היתה שלא מעלמא הדין. בפסח האחרון בחייו בסיום הסדר שוחחנו בינינו הב"ב שההרגשה הוא כפי שחשים במוצאי יו"כ.

סיפרה אחותנו תחי' ששמעה מאבא זצ"ל, בא' מערבי פסחים בילדותו היתה בחנות ההורים עבודה רבה וברצונו לסייע להורים היה ניעור באותו ליל בדיקת חמץ, ואף למחרתו לא היה סיפק בידו להתכונן כראוי לליל הסדר כהרגלו. בראות אבא שלא יעלה בידו להתכונן, נכנס לחדר צדידי ופרץ בבכי. וסיפר אבא שבאותו ליל הסדר, היה סדר מיוחד ומרומם באופן נפלא.

אחרי פסח

לאחר הפסח לא היה מאפשר לאפות וכן לקנות חמץ עד שאחרוני הכלים וכן מפות ומגבות של פסח כובסו ונארזו במקומם.

בזמנו עדיין לא היה ציבור היראים נוהגים להקפיד להשתמש בקמח שנטחן לאחר הפסח כי אם יחידים ממש, אך הוא לא הכניס לבית שום חמץ מקמח ישן. [ע"י משנה ברורה סימן תפט ס"ק מה].

חידות לפסח

כיצד יתכן שיהא על האדם חיוב לשרוף איזה כלי בערב פסח [מדין שריפת חמץ], ואע"פ שהכלי אינו עשוי מחמץ, ואף לא דבוק או בלוע בו שום חמץ כלל. [תשובה. הרמ"א (סי' תמה סע"ג) מביא בשם המהרי"ל, שאם לא מצא חמץ כשברק, ישרוף הכלי שלקח לבדיקה, כדי שלא ישכח חובת ביעור].

כיצד יתכן, שיהא מצוה לדרוך על אוכל. [תשובה. כתב המשנ"ב (סימן תס סק"ט) שכשאופה מצות אחר זמן איסור חמץ "טוב שידרוס הפירורים ברגליו תיכף משנפלו, קודם שיבאו לידי חימוץ, דאם יבאו לידי חימוץ צריך לשרופן". (- מהחשוקי חמד פסחים כח ע"א, וע"ש עור אופן, אף בשאר השנה)].

איך יתכן אופן שיש מצוה לאכול מצה בערב פסח. [תשובה. לחם הפנים [שהיה עשוי כמצה, ע"י פסחים לו ע"א] בערב פסח שחל בשבת. (כדאיתא בפסחים נח ע"א ברש"י ובתוס' שמחלקין לחם הפנים בער"פ שחל בשבת). - מהחשוקי חמד. ויל"ע לענין שאר מנחות שרובן עשויות מצה].

תשובה לחידה משבוע שעבר, איך יתכן שאדם אחד, ע"י פסיעה אחת שיפסע, ישנה את הדין לכל עם ישראל: שהיו מחצה טהורים ומחצה טמאין, והלך אחד הטהורים לדרך רחוקה, ומעתה נהיו רוב טמאין וטומאה הותרה בציבור [אף לטהורים]. (פסחים פ ע"א).

'שגגת תלמוד'

הלכות בלתי מפורסמות
(נשמח לקבל דברים מתאימים)

עניני פסח

כזית למרור

כתב המ"ב (סי' תעג ס"ק מא) ואם מקיים המצוה בעלין יראה לדחוק אותם ביחד דהריוח שבין העלים לא מצטרפי לכזית ויש לזוהר בזה דאל"כ הוי ברכה לבטלה כיון שמברך על אכילה ואכילה בכזית משמע וגם אינו מקיים בזה מצות מרור.

זמן צליית הזרוע

כתב המשנ"ב (סי' תעג ס"ק לב בשם המג"א וש"א) דכיון שאסור לאכול הזרוע בליל הסדר, ממילא אסור לצלות הזרוע בלילה אלא מבע"י, אם לא שדעתו לאכול למחר באותו היום, וע"כ אם שכח וצלאו בלילה יזהר לאכול מחר בבקר. [ומלבד זאת הביא מהח"א שכתב רע עלי המעשה שזורקין הזרוע והוא ביזוי מצוה].

לרגל ימי ביה"ז הננו להזכיר לכל המעונינים לקבלו דרך הפסק או הדוא"ל, שיש מי שמוכן בחפץ לב לשלוח להם ע"י בקשה בפ"ל.

אשמח מאוד בהערות ותגובות [ההשגת הגליון] בפ"ל - 0533130380